

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 59. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360021456/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

gælder om, er da hurtigst muligt at godtgøre Menneskene, hvor uafhængig Forpligtelsen til at gøre det Rette er af Troen paa et følgende Liv.

Obermann hævder da, at de sædelige Love overhovedet er naturlige og ikke overnaturlige Bud, følgelig uanfægtede af Troens Sammenstyrning. Han fremhæver paa mangfoldige Steder de fordærvelige praktiske Virkninger af Tavshedssystemet i det religiøse Anliggende, idet kun Fortielse gør det muligt, at Kvindens Opdragelse vedblivende ledes i de gamle Spor, saa hun gennemgaaende holdes i en Uvidenhed, der gør hende til Udviklingens Fjende og altfor hyppigt giver hende baade legemligt og aandeligt i hendes Skriftefaders Vold. En Sammenligning mellem Elskoven som lykkebringende Magt og den Rolle, som den spiller i Ægteskabet, bringer ham endelig til at udtale meget vidtgaaende Meninger om den i Kønsager herskende offentlige Mening og om den Rettesnor, hvorefter Godkendelse og Misbilligelse af en Kvindes Færd bliver uddelt i det civiliserede Samfund.

I disse Punkter er Obermann ganske *moderne*; ad den lige Vej følger han her de Tankespor, det forrige Aarhundrede havde angivet. I sit Følelivesliv derimod staar han den moderne Aandsretning fjernere, skønt han ogsaa her bebuder noget Kommende og Nyt; i sit Følelivesliv er han ganske *romantisk*. Ja han er sysselsat med det Romantiskes Begreb. Et Afsnit i Bogen bærer den betegnende Overskrift: «Om det romantiske Udtryk og om Schweizernes *Kuhreigen* [Alpehornmelodi].» Han opfatter Begrebet omtrent som de tyske Romantikere samtidigt bestemte det, skønt han langt fra har bragt sine Anskuelser derom i System som de. Det Romantiske er for ham «det Eneste, der passer for dybe Sjæle og stemmer med den sande Følsomhed.» Naturen er fuld af Romantik i alle af Kulturen uberørte Landstrækninger som Schweiz; men Romantiken fortrænges, hvor Menneskehaanden allevegne spores. De romantiske Virkninger er som løsrevne Ord af Menneskets oprindelige Sprog, som ikke alle mere husker etc. Naturen er mere romantisk i sine Lyd og Toner end i sine Skuespil; det Romantiske henvender sig mere til Ørets end til Øjets Sans; den elskede Kvindes Stemme virker mere romantisk end hendes Aasyn, Melodierne fra Alpehornet giver et kraftigere Indtryk af Alpernes Romantik end noget Maleri; thi man beundrer hvad man ser, men man føler hvad man hører.

Det er interessant at iagttage, hvorledes Sénancour uvilkaar-

ligt træffer sammen med de tyske Romantikere, som han aldrig havde læst. Ogsaa disse priser bestandig Musiken som Kunsternes Kunst. Etsteds udbryder Sénancour endog, at han holder fuldt saa meget af de Sange, hvis Tekst han ikke forstaar, som af dem, ved hvilke han kan følge baade Ord og Melodi. Han siger dette med Hensyn til de tyske Sange, han hører i Schweiz, og tilføjer naivt «desuden har den tyske Betonning noget mere romantisk.» Det er forbavsende, at selv dette Træk: Sproget opfattet udelukkende som Lydmusik, et Træk, der blev saa fremherskende i Tysklands romantiske Skole, allerede er antydet hos Sénancour. Han har imidlertid en altfor forfinet Sanssevne til at blive staaende ved Musiken som den bedste Bødbærer mellem det enkelte Menneske og den uendelige Natur. Paa to forskellige Steder i sin Bog fremhæver han, at en Rækkefølge af forskellig Art Vellugt indeholder en ligesaa rig Melodi, som nogen Rækkefølge af Toner kan, og ligesom Musiken fremkalder Billeder af usædvanlige Egne og Genstande^{*)}. Man maa sikkert i den franske Efterromantik gaa til Baudelaire før man finder en saa forfinet Lugtesans. Men medens denne Forfinelse hos Baudelaire er Kendetegn paa en overudviklet Sanselighed, er den hos Obermann kun den rene romantiske Jegdyrkelses Symptom; den er et Element i Følelssvælgeriet, thi gennem Lugten som gennem Høresansen mener Sénancour at kunne opfatte Tilværelsens skjulte Harmonier; den betegner fremdeles Virkelighedsskyen og den dertil svarende forhøjede Selvfølelse; thi gennem Vellugtsansninger som gennem Toner indaandes kun en flygtiggjort Virkelighed, Tilværelsens Essens og Duft.

I sin Virkelighedssky kan Obermann ikke leve ensomt nok, han bor ene, skyr baade Byer og Landsbyer. Der er i ham den forunderligste Blanding af almen Menneskekærlighed og fuldstændig Ligegyldighed for alle det virkelige Livs Forhold. Han er saa ømtaalig, at han, der ret betegnende har Teen til Yndlingsdrik, gør sig uendelige Skrupler over sin Forfalden til Te-drikken som Stemningsmiddel. Han har følt, at Teen beroliger hans Mismod (*le thé est d'un grand secours pour s'ennuyer d'une manière calme*), men han ringeagter enhver udvortes Pirring og Ophidselse. Han véd selv, at han i dette Punkt er meget lidt fransk; thi Franskmandene vilde, siger han træffende, hvis de

^{*)} Obermann 1833 I 262, II 90.